

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს

სკოპინგის დასკვნა N 47

თარიღი: 01.10.2021

საერთო მონაცემები:

საქმიანობის დასახელება: 18,56 კმ სიგრძის 500 კვ ძაბვის ელექტროგადამცემი ხაზის გაყვანა;

საქმიანობის განმახორციელებელის დასახელება: სს გაერთიანებული ენერჯეტიკული სისტემა „საქრუსენერგო“;

საქმიანობის განხორციელების ადგილი: მარნეულის მუნიციპალიტეტი;

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 26.06.2021;

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: შპს „მაგმა“.

ძირითადი საპროექტო მონაცემები:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში სს გაერთიანებული ენერჯეტიკული სისტემა „საქრუსენერგო“ მიერ წარმოდგენილია მარნეულის მუნიციპალიტეტში, 500 კვ ელექტროგადამცემი ხაზი „მუხრანის“ №42 საყრდენიდან საქართველო-სომხეთის საზღვრამდე 500 კვ ეგხ ხაზის მშენებლობის სკოპინგის ანგარიში.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, პროექტი ითვალისწინებს მარნეულის მუნიციპალიტეტში, 500 კვ ელექტროგადამცემი ხაზი „მუხრანის“ №42 საყრდენიდან საქართველო-სომხეთის საზღვრამდე 500 კვ ეგხ-ის მშენებლობას. ეგხ-ის ტრასა სომხეთის საზღვრამდე გაივლის სოფ. პირველი ქესალოს, სოფ. დიდი მულანლოს, სოფ. ლეჟბადინის, სოფ. ხანჯიგაზლოს, სოფ. თაქალოს, სოფ. კაჩაგანის, სოფ. აღმამედლოს და სოფ. კასუმლოს ტერიტორიებს. ერთ ნაწილს - დაახლოებით 8,5 კმ-ს სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებში, ხოლო მეორე ნაწილს, დაახლოებით 10 კმ-ს მთაგორიან სამოვარ ტერიტორიაზე. რელიეფი ხასიათდება სიმაღლეთა მნიშვნელოვანი სხვაობებით. აბსოლუტური ნიშნულები იცვლება 290-790 მეტრის ფარგლებში. მარნეულის მუნიციპალიტეტის სოფ. დიდი მულანლოს ტერიტორიაზე ტრასა კვეთს მდ. ალგეთს, ხოლო სოფ. თაქალოს ტერიტორიაზე გადაიკვეთება მდ. ხრამი. მონაცემების ელექტრონული გადამოწმებით საპროექტო ტერიტორიიდან უახლოესი საცხოვრებელი სახლი სოფ. ხანჯიგაზლოს ტერიტორიაზე მდებარეობს 100 მ-ში, სოფ. ლეჟბადინში - 240 მ-ში და სოფ. თაქალოში 290 მ-ში. საპროექტო ტერიტორია კვეთს სახელმწიფო და კერძო საკუთრებაში არსებულ მიწის ნაკვეთებს. საჰაერო ტრასისთვის დაცვის ზონას წარმოადგენს ეგხ-ის განაპირა გადაუხრელ მდგომარეობაში მყოფი განაპირა სადენებიდან 30 მეტრი ორივე მხარეს.

ობიექტის მშენებლობა გათვალისწინებულია ერთ ეტაპად. მშენებლობის ვადა მოიცავს დაახლოებით 6 თვეს. ობიექტზე დასაქმებული ადამიანების საერთო რაოდენობა იქნება 42. მშენებლობის პერიოდში გათვალისწინებულია სამშენებლო უბნებზე და სამშენებლო ბაზაზე მომუშავეთათვის დროებითი სამშენებლო ბანაკების განლაგება. სკოპინგის

ანგარიშში აღნიშნულია, რომ მშენებლობის პროცესში საჭირო შენობები და მათი პარამეტრები განხილული იქნება გზმ-ის ანგარიშში.

წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, პროექტის დამუშავებისას შესრულდა შემდეგი სამუშაოები: საპროექტო ეგზ-ის ტრასის შერჩევა; ეგზ-ის ტოპოგეოდეზიური სამუშაოების ჩატარება და გეგმებისა და პროფილების შედგენა; საინჟინრო-ჰიდროლოგიური კვლევების ჩატარება (მდინარეების ალგეთისა და ხრამის ეგზ-ით გადაკვეთისათვის); ეგზ-ის გეგმაზე და პროფილზე კუთხურ-საანკერო და შუალედური საყრდენების განლაგების ადგილების შერჩევა; საყრდენების საძირკვლების განლაგების ადგილების საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევების ჩატარება; საძირკვლების შერჩევა; ინფორმაცია დამიწების შესახებ; მუდმივ და დროებით სარგებლობაში გასასხვისებელი მიწის ფართობის ანგარიში; სადენისა, გვარლის და ოპტიკურ-ბოჭკოვანი კაბელისათვის გირლანდების შერჩევა; სადენის, გვარლის და ოპტიკურ-ბოჭკოვანი კაბელისათვის მექანიკური ანგარიშების ჩატარება და სამონტაჟო ცხრილების შედგენა; შეკვეთების სპეციფიკაციების მომზადება.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო ეგზ-ის გაყვანა დაგეგმილია უნიფიცირებული 500 კვ ძაბვის 47 ცალი (10 კუთხურ-საანკერო და 37 შუალედური საყრდენი) ფოლადის მოთუთიებული საყრდენით. ლითონის საყრდენების მასალად პროექტით გათვალისწინებულია BCT3IIC მარკის ფოლადის გამოყენება. საყრდენების სექციებისა და სექციებით ერთ მთლიან საყრდენად აკრეფა წარმოებს უშუალოდ სამშენებლო მოედანზე სამონტაჟო ჭანჭიკების საშუალებით. საყრდენების კოროზიისგან დასაცავად პროექტით გათვალისწინებულია საყრდენის ყველა ელემენტის ცხლად მოთუთიება. უნიფიცირებული საყრდენებისთვის საძირკვლებად გამოყენებულია ანაკრები რკინაბეტონის სოკოსებრი ბლოკები. საძირკვლის დაყენებასთან დაკავშირებით ყველა სამუშაოები შესრულდება საქართველოში მოცემულ ეტაპზე მოქმედი სამშენებლო ნორმებისა და წესების მოთხოვნების დაცვით. დამიწების მოწყობა ხორციელდება 12 მმ მრგვალი ფოლადის ღეროს საშუალებით. მასალებისა და მოწყობილობის ტრანსპორტირება განხორციელდება თბილისიდან მარნეულის მუნიციპალიტეტში 40 კილომეტრის მანძილზე.

№84 საანკერო-კუთხური საყრდენის დგარების შესაძლო დატბორვისაგან დასაცავად საყრდენის დგარების განლაგების ღერძის პარალელურად მოეწყობა სიგრძით 65 მეტრი, ხოლო სიმაღლით 2 მეტრი გაბიონის დამბა.

დამბის მოწყობის ადგილზე აუცილებელია 20 სანტიმეტრის სისქის ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოჭრა და გატანა, რის შემდგომ მოეწყობა ხრემის ან ღორღის ფენილი.

წარმოდგენილ სკოპინგის ანგარიშში განხილულია მიწისქვეშა ელექტროგადამცემი ხაზის ალტერნატივა, ელექტროგადამცემი ხაზის შერჩეული ადგილმდებარეობის და არაქმედების ალტერნატივა. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, 500კვ ეგზ „მარნეული-აირუმის“ ტრასის შერჩევასა და გათვალისწინებული იქნა შემდეგი გარემოებანი: შერჩეული სამშენებლო ტრასის ოპტიმალური სიგრძე; ხელსაყრელი საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები; ყველა საპროექტო ანმა განთავსდება უკვე არსებულ გრუნტის გზებთან; ტრასის ახლოს არ არის განთავსებული საცხოვრებელი სახლი; გადამცემი ხაზით არ იკვეთება საწარმო, რელიგიური ან საწესჩვეულებო (მაგ. სასაფლაო) ობიექტები; მოსახერხებელი იყო საერთო ელექტროქსელში ჩასართავად. ნებისმიერ სხვა შემთხვევაში ვხვდებით მთელ რიგ

წინააღმდეგობას, კერძოდ: უმოკლესი ტრასის შემთხვევაში მიუხედავად იმისა, რომ ხაზის სიგრძე მცირდება - საჭირო ხდება საყრდენებთან მისასვლელად გზების გაყვანა მძიმე საინჟინრო გეოლოგიურ პირობებში, რითაც ეგხ-ის მშენებლობის ხარჯები საგრძნობლად იზრდება, ხოლო სამუშაოთა წარმოების პირობები მძიმდება.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო ტერიტორია გამოიყენება სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებად და საძოვრებად, დაფარულია უროიან-ვაციწვერიანი მცენარეულობით, ხოლო ალაგ-ალაგ მთლიანად მოშიშვლებულია. საყრდენების ქვეშ მუდმივ სარგებლობაში გასასხვისებელი მიწის ფართობი შეადგენს 18735,56 მ²-ს. ხოლო ეგხ-ის ქვეშ დროებით სარგებლობაში გასასხვისებელი მიწის ფართობი შეადგენს 60506 მ²-ს.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, 500 კვ ეგხ-ის ექსპლუატაციის პროცესში ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებების ან მტვერის გაფრქვევის წყარო არ იარსებებს. ატმოსფერულ ჰაერზე ზემოქმედება შესაძლოა იყოს ელექტრომაგნიტური გამოსხივებით და ხმაურით. მშენებლობის ეტაპზე მოსალოდნელია ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებების გაფრქვევა, რომელიც გამოწვეული იქნება შედუღების აეროზოლების გაფრქვევის შედეგად ნაძწვი აირებით, შედუღების აპარატის დიზელ-გენერატორის, ასევე სამშენებლო ტექნიკით გამოწვეული ამტვერებით და გამონაბოლქვით. საპროექტო ტერიტორიაზე ხმაურის და ვიბრაციის გავრცელების ძირითადი წყაროებია სამშენებლო ტექნიკა და მონტაჟის დროს განსახორციელებელი სამუშაოები.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, საპროექტო ეგხ-ის როგორც მშენებლობის პროცესში, ასევე ექსპლუატაციის პერიოდში წყალი გამოყენებული იქნება სახანძრო უსაფრთხოებისა და ტერიტორიის მოსარწყავად. მშენებლობის ეტაპზე სასმელ-სამეურნეო მიზნისათვის წყალი ობიექტზე შემოიზიდება ცისტერნებით და ჩაისხმება სამარაგო რეზერვუარში. წყალი გამოიყენება სანიტარულ კვანძში და ხელსაბანად. სამშენებლო ბანაკში წარმოიქმნება მხოლოდ საყოფაცხოვრებო ჩამდინარე წყლები, რომელიც ჩაედინება სპეციალურ რეზერვუარში, საიდანაც პერიოდულად (საჭიროების შემთხვევაში) გაიტანება ასენიზაციის მანქანებით.

საქმიანობის სპეციფიკიდან გამომდინარე სამშენებლო ტერიტორიაზე გრუნტის დაბინძურება მოსალოდნელია ტექნიკის, სატრანსპორტო საშუალებებიდან საწვავის ან ზეთების გაჟონვის, მშენებლობისას გამოყენებული მასალების და ნარჩენების არასწორი მართვის შემთხვევაში.

დაგეგმილი საქმიანობის სპეციფიკის და მასშტაბების გათვალისწინებით მოსალოდნელია, როგორც სახიფათო ასევე არასახიფათო ნარჩენის წარმოქმნა. სამონტაჟო სამუშაოების დროს შესაძლოა დაგროვდეს ლითონის ჯართი და ელექტროსადენების გადანაჭრელები, რომელიც პერიოდულად გაიტანება ჯართისა და ფერადი მეტალის მიმღებ პუნქტებში. საყოფაცხოვრებო ნარჩენებისათვის სამშენებლო უბანზე დადგმული იქნება ურნა, რომელიც შევსების შემთხვევაში გაიტანება საყოფაცხოვრებო ნაგავსაყრელზე დასუფთავების სამსახურის მიერ.

საპროექტო ტერიტორიიდან უახლოეს დაცულ ტერიტორიამდე, კერძოდ გარდაბნის ალკვეთილამდე მანძილი დაახლოებით 3,7 კმ-ია.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, 500კვ ეგზ „მარნეული-აირუმის“ განთავსების არეალში არ მდებარეობს არცერთი საწარმო, რომელიც საერთო გაფრქვევის ან გარემოს დაბინძურების წყაროს წარმოადგენს და ამდენად კუმულაციურ ზემოქმედებას არ ექნება ადგილი.

ანგარიშის თანახმად, გარემოზე უარყოფითი შედეგების თავიდან აცილების მიზნით, გათვალისწინებული იქნება ბუნებრივ გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებები. 500 კვ ეგზ მშენებლობის პროცესში, გათვალისწინებული იქნება ავარიების ლიკვიდაციისათვის საჭირო მოწყობილობების კუთხე, ხანძარსაწინააღმდეგო სტენდი და პირველადი სამედიცინო დახმარების საშუალებანი.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სამინისტრომ უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის, როგორც სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე, ისე მარნეულის მუნიციპალიტეტის მერიის საინფორმაციო დაფაზე განთავსება. სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვა გაიმართა 2021 წლის 19 აგვისტოს, 14:00 საათზე, მარნეულის მუნიციპალიტეტში, სოფ. ლეჟბადინის ადმინისტრაციული ერთეულის შენობაში. საჯარო განხილვას ესწრებოდნენ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, მარნეულის მუნიციპალიტეტის მერიის, სს გაერთიანებული ენერგეტიკული სისტემა „საქრუსენერგოს“, სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელი საკონსულტაციო კომპანია შპს „მაგმას“ წარმომადგენლები, აგრეთვე სოფ. ლეჟბადინის, სოფ. წერეთლის, სოფ. საიმერლოს, სოფ. ხანჯი-გაზლოს, სოფ. თექალოს, სოფ. ქუთლიარის წარმომადგენლები. საჯარო განხილვის მიმდინარეობისას დამსწრე საზოგადოების მხრიდან დაისვა კითხვები, რომლებიც ეხებოდა საპროექტო ეგზ-ს მოწყობისას კაბელების განთავსებას, კაბელების განთავსების სიახლოვეს სასოფლო-სამეურნეო სავარგულეებზე მიწის დამუშავების შესაძლებლობასა და არსებულ ხეებზე ზემოქმედებას. აგრეთვე პროექტით გათვალისწინებული ეგზ-ს მშენებლობისას ანძების განთავსებასა და შესაბამისი ეგზ-ის გასხვისების და დაცვის ზონების საკითხს. აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით კითხვებს პასუხი გასცეს სს გაერთიანებული ენერგეტიკული სისტემა „საქრუსენერგოს“ და საკონსულტაციო კომპანია შპს „მაგმას“ წარმომადგენლებმა. უშუალოდ პროექტთან დაკავშირებით საჯარო განხილვისას შენიშვნები და მოსაზრებები წარმოდგენილი არ ყოფილა.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, შესწავლილ იქნა საპროექტო ტერიტორია. ჩატარებული სამუშაოების შედეგად მოხდა გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროების, სახეებისა და ობიექტების იდენტიფიცირება.

სკოპინგის პროცედურის შედეგად განსაზღვრული და დადგენილი იქნა დაგეგმილი საქმიანობის გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი და გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებები.

გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი

1. გზშ-ის ანგარიში უნდა მოიცავდეს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;

2. გზშ-ის ანგარიშს უნდა დაერთოს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-4 ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;

3. გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი ინფორმაცია, გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;

3.1. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად გზშ-ის ანგარიშში ხელმოწერილი უნდა იყოს იმ პირის/პირების მიერ, რომელიც/რომლებიც მონაწილეობდა/მონაწილეობდნენ მის მომზადებაში, მათ შორის, კონსულტანტის მიერ.

4. გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- პროექტის საჭიროების დასაბუთება;
- პროექტის აღწერა. მათ შორის პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი სამუშაოების დეტალური აღწერა;
- ტერიტორიის/საპროექტო დერეფნის Shp ფაილები, ანძების განთავსების GIS კოორდინატები;
- როგორც არსებულ ასევე დაგეგმილ ელექტროგადამცემი ხაზების გათვალისწინებით კუმულაციური ზემოქმედების შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
- პროექტის ალტერნატიული ვარიანტები: მათ შორის ტერიტორიის ალტერნატივები შესაბამისი დასაბუთებით და Shp ფაილებით, არაქმედების ალტერნატივა და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული დასაბუთებული ალტერნატივის დეტალური აღწერა;
- ელექტროგადამცემი ხაზის დაცვის ზონების შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნების შესრულების (დაცვის) შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
- ფუჭი ქანების სანაყაროებისა (არსებობის შემთხვევაში) და სამშენებლო ბანაკის SHP ფაილები, ფართობი, ფუჭი ქანების განთავსების ადგილების შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტაცია;
- სამშენებლო ბანაკის გენ-გეგმა;
- ინფორმაცია შესასრულებელი სამუშაოების ხანგრძლივობის შესახებ;
- დეტალური ინფორმაცია არსებული და მოსაწყობი მისასვლელი გზების შესახებ (Shp ფაილებთან ერთად);
- საპროექტო მონაკვეთის ძირითადი ინფრასტრუქტურის დაშორება მოსახლეობასთან კონკრეტული მანძილების მითითებით;
- დეტალური ინფორმაცია ფიზიკური/ეკონომიკური განსახლების შესახებ;
- ელექტროგადამცემი ხაზის ტრასის დეტალური აღწერა, მათ შორის საავტომობილო გზების, მდინარეების, მიწისქვეშა ობიექტების, რკინიგზის, ხევების, მილსადენების, მაღალი ძაბვის ელექტროგადამცემი ხაზების (დასახელებების მითითებით) და სხვა ობიექტების გადაკვეთის შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
- მცენარეული და ნიადაგის საფარის მოხსნის სამუშაოების, გრუნტის სამუშაოების და სარეკულტივაციო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია („ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნათა დაცვით);

- საპროექტო ეგხ-ის მშენებლობაზე დასაქმებული ადამიანების საერთო რაოდენობა მათ შორის დასაქმებულთა ადგილობრივების წილი;
- მშენებლობაში გამოყენებული ტექნიკის ჩამონათვალი და რაოდენობა;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე წყალმომარაგება-წყალარინების საკითხების შესახებ ინფორმაცია;
- სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ჩამდინარე წყლების მართვის საკითხი; საასენიზაციო ორმოს მოცულობა;
- საპროექტო ეგხ-ის და აგრეთვე სამშენებლო ბანაკის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ნარჩენების სახეობების და რაოდენობის შესახებ ინფორმაცია და შემდგომი მართვის ღონისძიებები;
- სამშენებლო ბანაკზე გათვალისწინებული საწვავის შესანახი რეზერვუარების (არსებობის შემთხვევაში) ტიპი და ტევადობა;
- №84 საანკერო-კუთხური საყრდენის დატბორვის საწინააღმდეგო გაბიონის მოწყობის შესახებ დეტალური ინფორმაცია, shp ფაილებთან ერთად;
- ეგხ-ის განთავსების ტერიტორიის სიტუაციური სქემა (შესაბამისი აღნიშვნებით).

4.1. საპროექტო დერეფანში ჩატარებული გეოლოგიური კვლევის ანგარიში, რომელიც უნდა მოიცავდეს:

- რელიეფი (გეომორფოლოგია);
- გეოლოგიური აგებულება;
- სეისმური პირობები;
- ჰიდროგეოლოგიური პირობები;
- საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები;
- საშიში გეოლოგიური პროცესების (არსებობის შემთხვევაში) შესაძლო გააქტიურების განსაზღვრა, საპროექტო ობიექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციის პერიოდში, პრევენციული ღონისძიებების მითითებით;
- ფუჭი ქანების განთავსებისთვის სანაყაროების მოწყობის საჭიროების შემთხვევაში, შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტაციის წარმოდგენა;
- გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშში განსაკუთრებული ყურადღებით განხილულ იქნას მშენებლობის შედეგად გამოწვეული ეროზიული პროცესების შემარბილებელი ღონისძიებები და დეგრადირებული ნიადაგის აღდგენა-რეკულტივაციის საკითხები.

4.2. ბიოლოგიური გარემო:

- გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშში მოცემული უნდა იყოს სათანადო კვლევაზე დაყრდნობით მომზადებული ინფორმაცია, პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ ცხოველებზე, მათ შორის ფრინველებზე (განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდეს საერთაშორისო ხელშეკრულებებით და საქართველოს „წითელ ნუსხით“ დაცულ სახეობებზე), მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე. ამასთან, წარმოდგენილ იქნას ზემოაღნიშნული კვლევის შედეგები ფოტომასალასთან ერთად.
- ზემოაღნიშნული კვლევების შედეგების საფუძველზე, შემუშავდეს შემარბილებელი ღონისძიებების თავი და მონიტორინგის გეგმა, სადაც აისახება

ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე ზემოქმედებაზე დაკვირვების საკითხი;

- გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშში მოცემული უნდა იყოს ბიომრავალფეროვნების კვლევა, ბიომრავალფეროვნებაზე შესაძლო ზემოქმედება და შემარბილებელი ან/და საკომპენსაციო ღონისძიებები. ასევე წარმოდგენილი უნდა იქნეს სათანადო კვლევებზე დაყრდნობით მომზადებული ინფორმაცია, უშუალოდ პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ ჰაბიტატებზე, მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე.
- გზშ-ის ანგარიშში უნდა აისახოს ინფორმაცია ეგზ-ის საყრდენების მდინარის კალაპოტთან დაშორებასთან დაკავშირებით. საჭიროების შემთხვევაში, ანგარიშში აისახოს მდინარეების ელექტროგადამცემი ხაზით გადაკვეთის შედეგად, წყლისა და წყალზე დამოკიდებულ სახეობებზე გამოწვეული ზემოქმედების შესახებ, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილების, შერბილებისა და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია.
- გზშ-ის ანგარიშში ალტერნატივები დეტალურად უნდა იყოს შეფასებული ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების თვალსაზრისით და განხილული იყოს ყველა სენსიტიური რეცეპტორის შესახებ დეტალური ინფორმაცია, მათზე ზემოქმედების ხარისხი, შერბილების შესაძლებლობა და ა.შ. შერჩეული ვარიანტის გამოვლენა უნდა მოხდეს ამ და სხვა ინფორმაციის შეჯერებისა და ანალიზის საფუძველზე.
- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ფრინველების, ასევე ხელფრთიანების კვლევის მეთოდოლოგია, კვლევის პერიოდულობის შესახებ ინფორმაცია და ხელფრთიანების სავსე კვლევის შედეგები (ფოტომასალა).

4.3. კულტურული მემკვიდრეობა:

- განხორციელდეს საქმიანობის განხორციელებით კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებსა და კულტურულ ფასეულობებზე, მათ შორის უცნობ არქეოლოგიურ ძეგლებზე ან ობიექტზე პირდაპირი და არაპირდაპირი ზემოქმედების გამოვლენა და შეფასება, აღწერა და შედეგების შესწავლა, ზემოაღნიშნული აისახოს გზშ-ის ანგარიშში;
- გზშ-ის ანგარიშის მომზადების პროცესში ჩართული უნდა იყოს შესაბამისი კომპეტენციის სპეციალისტი (ისტორიკოსი/არქეოლოგი) და საპროექტო ტერიტორიის არქეოლოგიურ კვლევასთან ერთად შესწავლილი უნდა იყოს მიმდებარე ტერიტორიებიც, რათა გამოირიცხოს შესაძლო არქეოლოგიური ობიექტების დაზიანების რისკები.
- ანგარიშში წარმოდგენილი იყოს ინფორმაცია სამუშაოების პროცესში არქეოლოგიური ზედამხედველობის უზრუნველყოფის და „კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი მოთხოვნების შესაბამისად საქმიანობის წარმართვის შესახებ.

5. პროექტის განხორციელების შედეგად გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის:

- ზემოქმედება ატმოსფერულ ჰაერზე მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, ემისიები სამშენებლო ტექნიკის მუშაობისას;
- ხმაურის გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედება მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება ნიადაგის ნაყოფიერ ფენაზე;
- ელექტრომაგნიტური გამოსხივებით და ელექტრული ველით გამოწვეული ზემოქმედება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- კუმულაციური ზემოქმედება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება ზედაპირულ წყლებზე, მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, ზედაპირული წყლების დაბინძურების რისკი, შემარბილებელ ღონისძიებებთან ერთად;
- ნარჩენების მართვის საკითხები, მათ შორის ნარჩენების მართვის გეგმა, ნარჩენების წარმოქმნით მოსალოდნელი ზემოქმედება;
- ზემოქმედება და ზემოქმედების შეფასება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე, მიწის საკუთრებასა და გამოყენებაზე, ბუნებრივი რესურსების შეზღუდვაზე, ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება და ზემოქმედების შეფასება სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებზე და საძოვრებზე;
- ვიზუალურ-ლანდშაფტური ზემოქმედების შეფასება;
- პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედების შეჯამება;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი შემარბილებელი ღონისძიებების გეგმა;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი მონიტორინგის გეგმა;
- ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების მართვის გეგმა;
- სკოპინგის ეტაპზე საზოგადოების ინფორმირებისა და მის მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებებისა და შენიშვნების შეფასება;
- გზმ-ის ფარგლებში შემუშავებული ძირითადი დასკვნები და საქმიანობის პროცესში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები;

6. გზმ-ის ანგარიშში ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- აეროფოტო სურათზე (მაღალი გარჩევადობით) დატანილი საპროექტო არეალის სქემატური რუკა ბეჭდური და ელექტრონული ფორმით (A3 ფორმატი; Shape ფაილი WGS_1984_37N(38N) პროექციით), სადაც მოცემული იქნება საპროექტო ეგზ-ს ინფრასტრუქტურული ობიექტები, საპროექტო ეგზ, სამშენებლო ბანაკი (არსებობის შემთხვევაში), სამშენებლო მოედანი, სანაყაროს ტერიტორია, მისასვლელი გზები;
- გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს „ცხოველთა გადამდები დაავადებების საწინააღმდეგო პროფილაქტიკურ-საკარანტინო ღონისძიებათა განხორციელების წესების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2
- 015 წლის 14 ივლისის №348 დადგენილებაში ცვლილების შეტანის თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2021 წლის №274 დადგენილების დანართი №2-ის

(ცხოველების ჯილხთან ბრძოლის პროფილაქტიკურ-საკარანტინო წესი) მე-12 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული ინფორმაცია.

- სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ დაგეგმილი საქმიანობის ზემოქმედების ზონაში ისტორიული და კულტურული ძეგლები არ ხვდება. შესაბამისად როგორც მშენებლობის, ასევე ფუნქციონირების ეტაპზე კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე ზემოქმედება არ არის მოსალოდნელი. თუმცა ანგარიშში არაფერია ნათქვამი მიწის სამუშაოების დროს უცნობი არქეოლოგიური ობიექტების შესაძლო გამოვლენის თაობაზე და არც მათი სავარაუდო დაზიანების რისკებია შეფასებული. გაცნობებთ, რომ "განსაკუთრებული მნიშვნელობის ობიექტების (გარდა რადიაციული ან ბირთვული ობიექტების მშენებლობისა) მშენებლობის ნებართვის გაცემის წესისა და სანებართვო პირობების შესახებ" საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 31 მაისის № 257 დადგენილების 50-ე მუხლის მე-2 პუნქტის "ჯ" ქვეპუნქტის თანახმად, წარმოდგენილი პროექტით განსაზღვრული სამუშაოები (154 კვ.-დან 330 კვ. და მეტი ელექტროგადამცემი ხაზები) განეკუთვნება **განსაკუთრებული მნიშვნელობის** ობიექტებს. ამასთან, "კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ" საქართველოს კანონის მე-14 მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად, განსაკუთრებული მნიშვნელობის ობიექტის მშენებლობის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული ორგანო სამინისტროს (აღნიშნული უფლებამოსილება დელეგირებულია სსიპ - საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოზე) დადებითი დასკვნის საფუძველზე. ხოლო, ამავე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად სამინისტროს (სააგენტოს) დასკვნის საფუძველია შესაბამისი ტერიტორიის არქეოლოგიური კვლევა, რომლის ჩატარებას უზრუნველყოფს მიწის სამუშაოების განხორციელებით დაინტერესებული პირი. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, გზშ-ს მომზადების პროცესში უნდა განხორციელდეს ახალი საპროექტო დერეფნის არქეოლოგიური კვლევა და შესაბამისი დასკვნის მოსამზადებლად, სსიპ - საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოში წარდგენილი უნდა იყოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული (მუხლი 14, პ.3,4) დოკუმენტაცია ტერიტორიის კვლევის შედეგების შესახებ. ხოლო, სსიპ - საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსგან მიღებული დასკვნა წარმოდგენილი უნდა იყოს გზშ-ის ანგარიშში.
- პროექტის დანართში წარმოდგენილი 1614573 კვ.მ ფართობიდან (shp-ფაილი) „სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 4 აგვისტოს №299 დადგენილებით დამტკიცებული სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების მიხედვით, 26939 კვ.მ წარმოადგენს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ სახელმწიფო ტყეს, გარდაბანი-მარნეულის სატყეო უბნის სიონის სატყეოს (ყოფილი საკ. ტყე). სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე საქმიანობა საჭიროებს შეთანხმებას ტყის მართვის უფლების მქონე ორგანოსთან, აღნიშნული შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტი წარმოდგენილი უნდა იყოს გზშ-ის ანგარიშში.

- წარმოდგენილი დოკუმენტაციისა და სსიპ წიაღის ეროვნული სააგენტოში არსებული ინფორმაციის საფუძველზე, საპროექტო ეგზ კვეთს, ლეჟანდინის ქვიშა-ხრემის საბადოს და მასზე სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების მიზნით, შპს „ჭაიდელბერგემენტ ჯორჯია“-ზე გაცემული #10000963 ლიცენზიის კონტურებს. „წიაღის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, აკრძალულია წიაღის ფონდის მიწების საკუთრების უფლებით, იჯარით ან სხვა ფორმით გაცემა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სისტემაში შემავალ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირთან წიაღის ეროვნულ სააგენტოსთან შეთანხმების გარეშე, ხოლო ლიცენზირებული ობიექტის შემთხვევაში აგრეთვე ლიცენზიის მფლობელთან შეთანხმების გარეშე. აღნიშნულიდან გამომდინარე, გზშ-ის ანგარიშს თან უნდა ახლდეს ზემოაღნიშნული ლიცენზიის მფლობელთან და სსიპ წიაღის ეროვნულ სააგენტოსთან შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტები.
- სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ „ეგზ-ის დერეფანში პრაქტიკულად არ გვხვდება გასაჩეხი ხე-მცენარეულობა“, თუმცა მოსაჭრელი ხე-მცენარეულობის არსებობის შემთხვევაში გზშ-ის ანგარიშში უნდა მოიცავდეს ჭრას დაქვემდებარებული მცენარეების სახეობრივი შემადგენლობის და მახასიათებლების დეტალური კვლევის (ტაქსაცია) შედეგებს, კერძოდ რა სახეობის ხეების ჭრაა დაგეგმილი, მათი რაოდენობა და მოცულობა სახეობების მიხედვით (მოცემული უნდა იყოს ასევე ლათინური დასახელება). საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი მცენარეების ჭრის შემთხვევაში, ქმედებები განხორციელდეს საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნათა შესაბამისად, ხოლო 8 სმ-ზე ნაკლები დიამეტრის მქონე ხე-მცენარეების საკომპენსაციოდ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან შეთანხმებით განხორციელდეს საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 13 აგვისტოს №241 „ტყის მოვლისა და აღდგენის წესის შესახებ“ დადგენილების მიხედვით მომზადებული ტყის აღდგენის პროექტით დაგეგმილი ღონისძიებების დაფინანსებისთვის მონეტარული კომპენსაცია, რომელიც მოხმარდება ტყის მოვლა-აღდგენის ღონისძიებებს. აღნიშნული გათვალისწინებული უნდა იყოს გზშ-ის ანგარიშში.
- სკოპინგის ანგარიშში არ არის სათანადოდ მოცემული ინფორმაცია პროექტთან დაკავშირებული კუმულაციური ზემოქმედების შესახებ, კერძოდ მსგავსი ობიექტებით/საქმიანობით (მაგ: როგორც არსებულ ასევე დაგეგმილ ელექტროგადამცემი ხაზების გათვალისწინებით) გამოწვეულ კუმულაციურ ზემოქმედებასთან დაკავშირებით. აღნიშნული ინფორმაცია წარმოდგენილი უნდა იყოს გზშ-ის ანგარიშში.
- სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია „ლითონის კონსტრუქციების შეღებვისა და მცირე სარემონტო სამუშაოების დროს შესაძლოა დაგროვდეს საღებავის ტარა, საღებავის ნარჩენები, ზეთიანი ჩვრები და შეცვლილი ნაწილები, რომლებიც შეგროვდება სპეციალურ ლითონის კონტეინერებში. მათი შევსების შემთხვევაში ნარჩენების გატანა ხდება ნაგავსაყრელზე სპეციალური ხელშეკრულების საფუძველზე. ასევე სპეციალური ხელშეკრულებით მოხდება უვარგისი (ამორტიზირებული) ელექტროელემენტებისა და ლუმინესცენტური ნათურების გატანაც.“ ვინაიდან ზემოაღნიშნული ნარჩენების ნაწილი წარმოადგენს სახიფათო

ნარჩენს, ამასთან საქართველოში სახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელი არ არსებობს გზმ-ის ანგარიშში დაზუსტებას საჭიროებს სახიფათო ნარჩენების შემდგომი მართვის საკითხი.

- გზმ-ის ანგარიშის თანახმად, ექსპლუატაციის ეტაპზე, საქმიანობის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ნიადაგებზე და გრუნტებზე უარყოფითი ზემოქმედება არ არის მოსალოდნელი, თუმცა არ არის წარმოდგენილი ინფორმაცია ელექტროგადამცემი ხაზის ანძების და გაბიონის მოსაწყობად გათვალისწინებულ ტერიტორიებზე ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის და გრუნტის მოხსნის, ასევე მათი შემდგომი მართვის შესახებ ინფორმაცია, შესაბამისად გზმ-ის ანგარიშში აღნიშნული საკითხი საჭიროებს დაზუსტებას.
- სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილია ადგილმდებარეობის შერჩეული ალტერნატიული ვარიანტის დადებითი მხარეები, თუმცა არ არის განხილული ელექტროგადამცემი ხაზის განთავსების ალტერნატიული ვარიანტები. გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ეგზ-ის განთავსების ალტერნატიული ვარიანტები, ასევე გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული დასაბუთებული ალტერნატივის დეტალური აღწერა (shp ფაილებით და სიტუაციურ რუკაზე დატანით).
- სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ საპროექტო ეგზ-ის როგორც მშენებლობის პროცესში, ასევე ექსპლუატაციის პერიოდში წყალი გამოყენებული იქნება სახანძრო უსაფრთხოებისა და ტერიტორიის მოსარწყავად. გზმ-ის ანგარიშში დაზუსტებას საჭიროებს ინფორმაცია მოსარწყავი ტერიტორიის და მორწყვის საჭიროების შესახებ.

გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული საკითხების შესაბამისად (ერთიანი ცხრილის სახით).

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სამინისტროში სს „საქრუსენერგოს“ მიერ წარმოდგენილ მარნეულის მუნიციპალიტეტში 500 კვ ძაბვის ელექტროგადამცემი ხაზის გაყვანისა და ექსპლუატაციის პროექტზე სავალდებულოა გზმ-ის ანგარიში მომზადდეს წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი/შესასწავლი ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით.